

Joanna BOROWCZYK¹

BUDYNKI DOSTĘPNE – PROPOZYCJE SYSTEMATYZACJI ZBIORU DOBRZYCH PRAKTYK JAKO INSTRUMENTU WSPARCIA TRWAŁEJ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

1. Wstęp

Nierozzerwalną więź pomiędzy sztuką, architekturą i innymi dziedzinami zaangażowanymi w organizację środowiska życia człowieka, ilustruje utkana na przestrzeni wieków niechlubna historia wykluczenia przestrzennego jednostek uznanych za fizycznie okaleczone, chore, starsze. Banicja społeczna osób z niepełnosprawnościami zdaje się być w znacznym stopniu niesławnym rezonansem przeszłości. Postępujące w Polsce zmiany społeczne i legislacyjne oraz kluczowe wytyczne dla wdrażania Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych powodują, że oswojenie zasad projektowania uniwersalnego wywodzących się z Konwencji ONZ [6] nie pozostaje dłużej kwestią dobrej woli lub jej braku.

W dzisiejszej Polsce kluczowy problem zdają się stanowić kwestie egzystencjalne osób z różnymi niepełnosprawnościami oraz błędnie definiowane pojęcie samej niepełnosprawności, rozumianej jako długotrwały stan występowania ograniczeń w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu człowieka. Wyniki prowadzonych sondaży wskazują na fakt, że jedną z głównych przyczyn dyskomfortu w różnych sferach życia są bariery socjalno-bytowe i znikomy procent infrastruktury społecznej dostosowanej do potrzeb wszystkich mieszkańców. Szczególną uwagę zwraca się na brak dostępności obiektów użyteczności publicznej, w tym budynków mogących potencjalnie stanowić miejsca wspólnej pracy i nauki.

W warstwie teoretycznej intencje uczestników prowadzonego w kraju dialogu na temat prawa do równości wydają się analogiczne, jednak coraz bardziej ewidentne stają się różnice w pojmowaniu skuteczności potencjalnych metod zapobiegania dyskryminacji przestrzennej. W tych okolicznościach swoich zwolenników zdobywać mogą standardy dostępności, rozumiane przez autorkę artykułu nie w kategoriach minimalnych wymagań, lecz raczej jako kompleksowe zbiory informacji i wszechstronne propozycje środków służących podniesieniu poziomu wiedzy projektantów i samorządów, a w konsekwencji wdrożeniu optymalnych,

---

¹ Politechnika Łódzka, Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska, Instytut Architektury i Urbanistyki, Al. Politechniki 6 90-924 Łódź, joanna.borowczyk@p.lodz.pl

często zindywidualizowanych rozwiązań przyjaznych wszystkim użytkownikom. Wytyczne „dobrej praktyki”, pod warunkiem stosowania ich przy

wspieraniu merytorycznym ekspertów do spraw dostępności, zyskują aplikacyjny potencjał, czego najbardziej namacalnym dowodem jest transformacja przestrzeni miejskiej Gdyni [8], [11]. Wobec powyższych faktów uzupełnienie dotychczasowych standardów o wytyczne projektowania budynków, w tym obiektów użyteczności publicznej i obiektów mieszkalnych, należy uznać, przynajmniej tymczasowo, za uzasadnione.

Celem artykułu jest dopisanie wybranych wątków w dyskusji nad przyczynami niedopuszczalnej dyskryminacji przestrzennej i możliwościami jej przeciwdziałania poprzez usprawnienia obiektów budowlanych oraz przedstawienie propozycji zagadnień które mogłyby zostać zawarte w opracowywanych w przyszłości łódzkich standardach dostępności budynków. Wnioski opiera się na analizach publikacji ekspertów i obserwacjach czynników kształtujących postawy osób i instytucji odpowiedzialnych za kreowanie materialnego wymiaru środowiska życia współczesnego człowieka. Badania, umotywowane doświadczeniami własnymi, wynikającymi ze współpracy z osobami dla których użytkowanie przestrzeni jest związane z różnymi ograniczeniami, prowadzone są w kontekście obecnych uwarunkowań cywilizacyjno-kulturowych. Ponieważ przyszłość otoczenia architektonicznego kształtowana jest w decydującej mierze przez społeczne zmiany, analizuje się wnioski z obserwacji szczególnych problemów osób z niepełnosprawnościami w wymiarze socjologicznym. Pracę zainspirowały doświadczenia z tworzenia zaleceń „Łódzkiego Standardu Dostępności”, powstającego dzięki ścisłej integracji projektantów i mieszkańców miasta. Dynamiczna i kompetentna debata dotycząca uniwersalności nie jest bowiem możliwa bez udziału społeczeństwa, w tym osób z różnymi niepełnosprawnościami. Aby ją rozpocząć zabiegać musimy o powszechne udostępnienie przestrzeni dla tych, którzy do tej pory pozostawali z niej wyobcowani i przez to często pozbawieni byli prawa głosu.

2. Tradycja nieobecności

„Architekt to jeden z najbardziej interdyscyplinarnych zawodów świata, rozpięty w jakimś niewiarygodnym szpagacie pomiędzy oddalonymi od siebie światami (...)” [2].

W miejscu w którym pojawia się pytanie o podstawy projektowania nowoczesnych środowisk o dostępnym charakterze, dotykamy istoty choroby jako pojęcia medycznego i społecznego, w tym nagannego z dzisiejszej perspektywy stereotypowego przeświadczenia o nieużyteczności osób o obniżonej sprawności i obciążeniu jakie stanowią w sensie epidemiologicznym, ekonomicznym i kulturowym na poziomie rodziny i w szerszym znaczeniu. Z badań Georges'a Minois'a wynika, że społeczny status ludzi starszych i osób z niepełnosprawnościami określały tradycyjnie trzy czynniki. Pierwszym z nich była fizyczna słabość. Za tym podążały, stanowiące domyślnie największe osobowe atuty – predyspozycje intelektualne i wiedza. Zaś trzecią przesłanką była degradacja cech psychofizycznych [3]. Między innymi od stopnia ucywilizowania społeczeństwa i przyjętej obyczajowości zależała

aprobata wobec jednostek i grup z pewnymi ograniczeniami. Ich położenie było gorsze w „najbardziej anachronicznych społeczeństwach, opartych na prawie silniejszego” [4]. Georges Vigarello kreśli sięgający czasów współczesnych obraz nieracjonalnych zachowań obronnych społeczeństw wobec słabości i fizycznych skaz [7]. Świadomością zbiorową do pewnego stopnia kierują w tym zakresie kształtowane przez setki lat doświadczenia cywilizacji wynikające z trudności „w szybkim uświadamianiu sobie odrębności każdej epidemii” [7] czy choroby.

Sposobnością dla realizacji słusznej koncepcji aktywizacji społecznej i zawodowej osób dotąd dyskryminowanych stał się XIX i XX-wieczny postęp poczyniony w stosunku do przeszłego systemu, w którym nie istniały intelektualne narzędzia pozwalające przeniknąć strukturę organizmu i jego choroby: „dokonał się zwrot w sposobach ochrony przed chorobą; polegają one obecnie w mniejszym stopniu na odsunięciu nosiciela zagrożenia niż na wypracowaniu indywidualnych sposobów obrony (...)” [7]. Zmiany te ugruntował w zbiorowej świadomości fakt rozpowszechniania się chorób, o których fachowcy od higieny z początku ostatniego stulecia wzmiankowali jedynie sporadycznie. Zrodziła się zarazem okazja do wytłumienia absurdalnych obaw i realna podstawa ku temu by społeczeństwa dobrowolnie podejmowały próby przewalczenia dotychczasowego fizycznego oddalenia. Pojmowaniu niepełnosprawności poprzez pryzmat choroby czy uszkodzenia przeciwstawia się współcześnie społeczny model niepełnosprawności, zgodnie z którym jej przyczyną nie są indywidualne ograniczenia, ale różnorodne bariery występujące po stronie otoczenia. Nie bez znaczenia pozostaje dziś poszerzająca się w zbiorowej świadomości definicja niepełnosprawności, należy zatem zadbać o przekształcenie obiektów budowlanych tak, aby były one dostosowane do potrzeb wszystkich członków zbiorowości.

3. Pierwiastki dostępności budynków

Dostępne budynki, które oferują miejsca do wspólnego zamieszkania, ponadindywidualnej kontemplacji, refleksji, nauki i pracy mogą kształtować podważającą anachroniczne postawy kulturę akceptacji i różnorodności. Największym problemem w realizacji zasad projektowania uniwersalnego zdaje się dziś niska świadomość władz oraz projektantów dotycząca potrzeb osób z niepełnosprawnościami. To właśnie z ich inicjatywy powstawać zaczęła uzupełniająca część „Łódzkiego Standardu Dostępności”, inspirowana m.in. działalnością National Disability Authority w Dublinie [1], stanowiąca zbiór porad i zaleceń dla projektowania budynków i pomieszczeń. Pod warunkiem, że standardy będą stosowane, tak jak dotychczas w Gdyni, przy profesjonalnym wsparciu eksperckim, mogą być pomocne w rozwiązywaniu problemów i tworzeniu programów działań sprzyjających włączaniu osób z niepełnosprawnościami we wszystkie dziedziny życia. Uporządkowane według poniższego przykładu zestawienie wskazówek i sugestii posłużyć mogłyby łódzkiemu samorządowi, architektom, a nawet prywatnym inwestorom jako informacja, a także stać się bodźcem dla uwrażliwienia interesariuszy procesów projektowych na omawiane w artykule problemy.

DOJŚCIA I DOJAZDY

1. Dojazdy
  - 1.1. Parkingi i garaże
  - 1.2. Miejsca parkingowe
(w tym: lokalizacja, wymiary, oznakowanie, procentowy udział miejsc odpowiedni dla rodzaju budynku i ilości jego użytkowników)
  - 1.3. Parkomaty
  - 1.4. Podjazdy pod główne wejścia do budynku
  - 1.5. Wyposażenie i lokalizacja postojów samochodów i taksówek
2. Dojścia
  - 2.1. Wymiary dojść
  - 2.2. Oznakowanie dojść
  - 2.3. Nawierzchnie dojść
  - 2.4. Odwodnienie dojść
  - 2.5. Zmiany wysokości poziomów
  - 2.6. Schody zewnętrzne
(w tym: wymiary, zabezpieczenia i profile stopni)
  - 2.7. Elementy małej architektury, oświetlenie i oznakowanie, pachołki, bramy, fontanny
  - 2.8. Elementy nawigacji przestrzennej

WEJŚCIA I KOMUNIKACJA POZIOMA

1. Wejścia
  - 1.1. Przedsionki i hole wejściowe
(w tym: wymiary i typ drzwi wejściowych, wymiary przestrzeni manewrowej, oświetlenie, kontrast, wycieraczki)
  - 1.2. Recepcje i poczekalnie
  - 1.3. Miejsca kolejek i ruchome przegrody
2. Komunikacja pozioma
  - 2.1. Korytarze i hole
(w tym: wymiary, dopuszczalna wysokość i kształt progów, zmiany wysokości posadzki, szerokości otworów w ścianach, chodniki ruchome, kontrast wizualny)
  - 2.2. Drzwi
(w tym: wymiary, przestrzeń manewrowa przed drzwiami, zalecane rodzaje drzwi, materiały, kolorystyka jako element nawigacji, oznaczenie drzwi/pomieszczeń, oznaczenia Braille'a, progi, umiejscowienie i pożądaný typ klamek i zamków, samozamykacze, samootwieracze, drzwi automatyczne, drzwi obrotowe i wahadłowe, otwieranie bezuchwytowe, domofony - wysokość montażu, możliwość dojechania wózkiem, dostępny panel domofonu, potwierdzenie wizualne otwierania zamka, systemy bezpieczeństwa), bramki.

KOMUNIKACJA PIONOWA W BUDYNKU

1. Schody wewnętrzne
(w tym: kształt schodów i wymiary, informacja o przeciwwskazaniach dla stosowania schodów kręconych, spoczniki, elementy o podwyższonym kontraście, elementy fakturowe, poręcze)
2. Pochylnie i rampy wewnętrzne
(w tym: kształt i wymiary, spoczniki, poręcze, krawężniki)
3. Windy
(w tym: rozmieszczenie dźwigów w budynku, wymiary, materiały wykończeniowe, lokalizacja i zalecane rodzaje paneli sterowania, komunikaty głosowe wewnątrz i na zewnątrz windy, systemy alarmowe)
4. Platformy pionowe i schodowe
(w tym: lokalizacja, wymiary, platformy otwarte i zamknięte, panele sterowania, wskazanie na platformy jako alternatywy dla wind w budynkach, w których nie ma możliwości instalacji dźwigu - platformy w budynkach istniejących).
5. Schody ruchome
(w tym: wymiary, prędkość).

ŚRODOWISKO WEWNĘTRZNE I INSTALACJE

1. Materiały wykończeniowe
  - 1.1. Podłogi
  - 1.2. Ściany i sufity
  - 1.3. Kontrast wizualny
2. Oświetlenie
(oświetlenie wewnątrz i otoczenia budynku)
3. Zasilanie w energię elektryczną
4. Gniazdka, włączniki
5. Wentylacja
6. Akustyka
7. Urządzenia dla niesłyszących i niedosłyszących
(w tym: pętle indukcyjne stałe i przenośne, systemy na podczerwień, systemy FM, pola akustyczne)
8. Systemy sygnalizacji i informacji
(w tym: czcionka i liternictwo, symbole, oznaczenia dotykowe, Braille, materiały wykończeniowe i kontrast jako element wizualnego oznakowania, znaki bezpieczeństwa, informacja głosowa, lokalizacja systemów sygnalizacji i informacji)
9. Systemy przeciwpożarowe

POMIESZCZENIA HIGIENICZNO-SANITARNE

1. Ustępy publiczne z przedsionkami
(w tym: wymiary i dostępność pomieszczeń, kabiny wc, pisuary)
2. Ustępy indywidualne
(w tym: wymiary i dostępność pomieszczeń, miski wc, przyciski spłukujące, wysokość i typy umywalek, uchwyty, pokoje rodzinne)
3. Ustępy dla osób potrzebujących pomocy asystenta
(stoły do przebierania/przewijania dla dorosłych, podnośniki ściennie, sufitowe, jezdne)
4. Łazienki
(wymiary łazienek z wc i prysznicem, wymiary łazienek dla osób poruszających się samodzielnie i potrzebujących pomocy asystenta, kabiny prysznicowe dla osób w podeszłym wieku lub mających problemy z poruszaniem się - siedziska prysznicowe, wanny, uchwyty)
5. Przebieralnie
6. Toalety i łazienki w budynkach mieszkalnych
7. Wyposażenie - zagadnienia szczegółowe
(w tym: drzwi i zamki, miski wc i umywalki, armatura, uchwyty: proste, kątowe, uchylne i wolnostojące, lustra uchylne, dozowniki, suszarki, półki i szafki, wieszaki na ubrania, ogrzewanie, oświetlenie, sygnalizacja alarmowa i przyzywowa, pasy alarmowe, systemy alarmowania przeciwpożarowego, oznakowanie)

OPTYMALIZACJA WYPOSAŻENIA

1. Lasy recepcyjne, punkty serwisowe, punkty informacyjne
2. Biletomaty, parkomaty, automaty sprzedające
3. Wyposażenie kuchni
(w tym: przestrzeń robocza, przechowywanie, zlewy i armatura kuchenna, gniazdka i włączniki)
4. Okna

TYPY BUDYNKÓW – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Obiekty transportu i komunikacji
(w tym: lokalizacja obiektów, długości dojazdów, urządzenia i usługi pasażerskie, informacja pasażerska)
2. Obiekty biurowe
(w tym: środowisko wewnętrzne i instalacje, stanowiska pracy biurowej)
3. Obiekty handlowe
(w tym: komunikacja wewnętrzna, witryny, aranżacja sklepów, kasy, przymierzalnie, usługi)
4. Restauracje i kawiarnie
(w tym: układy funkcjonalne stref konsumpcji, punkty samoobsługowe, obsługa klienta)

5. Muzea, galerie, biblioteki, obiekty nauki
(w tym: informacja, tyflografika, kolorystyczne i fakturowe elementy nawigacji w budynku, wystawy i eksponaty, miejsca nauki i czytelnie, umeblowanie bibliotek)
6. Obiekty przedszkolne i szkolne
(w tym: układy przestrzenne, kolorystyczne i fakturowe elementy nawigacji, wyposażenie i umeblowanie, miejsca zabaw)
7. Obiekty służby zdrowia
(w tym: wejścia i dojścia do budynków, informacja, poczekalnie, wyposażenie gabinetów)
8. Obiekty kultury i rozrywki oraz obiekty konferencyjne
(w tym: widownie, sceny, miejsca prelekcji)
9. Kościoły i miejsca modlitwy
10. Obiekty sportowe i rekreacyjne
(w tym: przebieralnie, pomieszczenia i urządzenia higieniczno-sanitarne, trybuny)
11. Hotele
(w tym: pokoje hotelowe, łazienki)
12. Obiekty mieszkalne
(w tym: parkingi, miejsca postojowe i podjazdy, dojścia i wejścia do budynków, komunikacja pozioma i pionowa, pomieszczenia mieszkalne)
13. Budynki historyczne
(w tym: priorytety i wymagania konserwatorskie, podnoszenie dostępności obiektów)

ZARZĄDZANIE BUDYNKIEM

1. Audyty dostępności
2. Obsługa użytkowników obiektów
3. Szkolenie personelu
4. Konserwacja budynków
5. Ewakuacja
6. Komunikacja i informacja
  - 6.1. Obsługa osób niesłyszących i niedosłyszących
  - 6.2. Informacja w formie drukowanej
  - 6.3. Informacja dźwiękowa
  - 6.4. Strony internetowe
7. Planowanie i zarządzanie procesami rozwoju i modernizacji obiektów, w tym:
  - 7.1. Planowanie przestrzenne
  - 7.2. Konsultacje społeczne - diagnoza potrzeb użytkowników
  - 7.3. Ochrona konserwatorska
  - 7.4. Egzekwowanie realizacji koncepcji dostępności
  - 7.5. Monitoring realizacji
  - 7.6. Rola „access officer’a”

W przeciwieństwie do nieco ograniczonych narzędzi używanych do pobieżnej oceny realizacji zasady równości szans („standardy minimum”), wieloaspektowe opracowania zawierające inspirowane zasadami projektowania uniwersalnego przykłady rozwiązań i mechanizmów udostępniających, w tym przykłady „racjonalnych usprawnień” [9], są szansą dla zwrócenia uwagi projektantów i samorządów na różnorodność zastanych sytuacji. Tym samym wspomóc mogą one twórcze działania i zmobilizować do całościowego podejścia podczas projektowania przestrzeni miejskich i zintegrowanych z nimi budynków.

4. Zakończenie

Dzięki pionierskim inicjatywom uznanych badaczy takich jak Marek Wysocki czy Elżbieta Niezabitowska idea projektowania uniwersalnego zyskuje w Polsce coraz większą popularność w interdyscyplinarnym kręgu naukowców, reprezentantów instytucji publicznych oraz przedstawicieli zawodów związanych z kreowaniem środowiska budowlanego [5], [8], [9], [10], [11]. To korzystna okoliczność, ponieważ uzupełnianie i rozwijanie wszechstronnych zbiorów dobrych praktyk będzie wymagało, umiejętności współpracy różnych środowisk eksperckich, a przede wszystkim rzetelnej kooperacji z przyszłymi użytkownikami przestrzeni. Zdaniem autorki ów synergizm działań i wiedzy może zapobiec narzucaniu pewnych schematów ograniczających projektantów w zakresie tworzenia indywidualnych rozwiązań. Przy planowaniu wielu obiektów, takich jak poradnie ginekologiczne czy szkoły dla dzieci z niepełnosprawnościami sprzężonymi, architekt spotyka się bowiem ze specyficznymi potrzebami i okolicznościami. Jedynie zjednoczenie sił naukowców, praktyków, organizacji oraz pojedynczych osób zmagających się z dyskryminacją przestrzenną pozwoli rozwijać proponowane dziś wstępnie struktury standardów we właściwym kierunku i jednocześnie otworzy perspektywy rozszerzenia rozpoczętych prac badawczych o kluczowe wątki z zakresu samej koncepcji projektowania uniwersalnego. Uczciwe, holistyczne podejście do problemu kreowania przestrzeni o charakterze uniwersalnym prowadzić może do odnalezienia jej własności dotąd niesprecyzowanych i trudnych do zdefiniowania poprzez proste zbiory technicznych parametrów.

Opracowywanie standardów dostępności budynków, w tym wskazówek dotyczących zarządzania istniejącymi obiektami, uznać można nie tyle za rozwiązanie problemów, ale raczej za punkt wyjścia do głębszych zmian kulturowych. Kolejna debata nie złagodzi bezpośrednio codziennych trudów osób z grup wykluczanych, a sporządzenie nawet najdoskonalszych repertoriów nie rozwiąże wieloaspektowego problemu dyskryminacji społecznej. Należy jednak założyć, że tworzenie zbiorów dobrych praktyk wspomóc może naturalną dynamikę procesów aktywizowania osób z niepełnosprawnościami i umożliwi bardziej skuteczne reagowanie na niedopuszczalną dyskryminację występującą w kreowanej przez nas przestrzeni.

BIBLIOGRAFIA

1. Building for Everyone – a Universal Design Approach. National Disability Authority. Dublin 2012.
2. Kobyłański P.: Broszura Izby Architektów Rzeczypospolitej Polskiej. Izba Architektów Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa 2011.
3. Lisiewicz M.: Dyskursy nauki a wizerunek ciała w zachodniej i amerykańskiej sztuce lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych. *Artium Quaestiones*, nr 8, 1997, s. 89-112.
4. Minois G.: Historia starości – od Antyku do Renesansu. Oficyna Wydawnicza Volumen, Warszawa 1995.
5. Niezabitowska E.: Metody i techniki badawcze w architekturze. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2014.
6. Rezolucja ONZ nr 61/06 z dnia 13 grudnia 2006: Konwencja Praw Osób Niepełnosprawnych. A/RES/61/106.
7. Vigarello G.: Historia zdrowia i choroby – od średniowiecza do współczesności. Oficyna Wydawnicza Volumen, Warszawa 1997.
8. Wysocki M.: Budowa Miasta Przyjaznego na przykładzie Miasta Gdyni. Referat. Łódzki Konwent Regionalny II Kongresu Osób z Niepełnosprawnościami, Łódź, czerwiec 2016.
9. Wysocki M., Komponent dla projektodawców w zakresie EFRR i FS w: Realizacja zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, red. A. Gawska, P. Żydok, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2015, s. 58-73.
10. Wysocki M.: Projektowanie otoczenia dla osób niewidomych. Pozawzrokowa percepcja przestrzeni. Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 2010.
11. Wysocki M.: Standardy Dostępności dla Miasta Gdyni. Gdynia 2013.

BUDYNKI DOSTĘPNE – PROPOZYCJE SYSTEMATYZACJI ZBIORU DOBRYCH PRAKTYK JAKO INSTRUMENTU WSPARCIA TRWAŁEJ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Streszczenie

Dzięki pionierskim inicjatywom uznanych badaczy takich jak Elżbieta Niezabitowska i Marek Wysocki idea projektowania uniwersalnego zyskuje w kraju coraz większą popularność. Zarówno młodzi, jak i doświadczeni architekci pilnie poszukują źródeł wiedzy na temat reguł kreowania przestrzeni dostępnej. Ponieważ stosowanie zasad projektowania uniwersalnego jest w praktyce z natury dalece bardziej zawile niż intelektualne zrozumienie koncepcji, istnieje potrzeba kontynuowania wielokierunkowych analiz uwzględniających różne dziedziny naukowe oraz metody praktycznej aplikacji założeń idei egalitaryzmu społecznego. Celem artykułu jest dopisanie uzupełniających wątków w dyskusji teoretycznej nad przyczynami dyskryminacji przestrzennej i możliwościami jej przeciwdziałania poprzez usprawnienia obiektów budowlanych oraz przedstawienie propozycji zagadnień, które mogłyby zostać zawarte w opracowywanych w przyszłości łódzkich standardach dostępności budynków.

Słowa kluczowe: badania interdyscyplinarne, projektowanie uniwersalne, budynki dostępne, standardy dostępności

ACCESSIBLE BUILDINGS – SUGGESTIONS FOR SYSTEMATIZING THE COLLECTION OF GOOD PRACTICES AS A TOOL FOR SUPPORTING SUSTAINABLE SOCIAL INTEGRATION

Summary

Due to the pioneer initiatives of recognized researchers like Elżbieta Niezabitowska and Marek Wysocki, the concept of universal design is becoming increasingly popular in Poland. Both young and experienced architects are involved in the search for the sources of knowledge regarding the rules of creating accessible spaces. Owing to the fact that the application of universal design principles is in practice far more complicated than the intuitive understanding of the concept, there is a need to continue multidirectional analyses taking into account different scientific fields and methods for the practical application of the assumptions of social egalitarianism. The aim of the paper is to add new concepts to the theoretical debate on the roots of spatial discrimination and ways of counteracting this phenomenon by reconstructing the building facilities and presenting the issues that could be included in the future accessibility standards of Łódź.

Keywords: interdisciplinary research, universal design, accessible buildings, accessibility standards